
**การจัดการศึกษาตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงใน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช**
**Educational Arrangement According to
His Majesty King Bhumibol Adulyadej's Sufficiency Philosophy**

ดร.สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์
ผู้อำนวยการโรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระมหากษัตริย์กับสังคมไทยและประชาชนชาวไทยเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันมาเป็นเวลานาน นับตั้งแต่ประเทศไทยเป็นเอกราชในสมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยปัจจุบัน มีพระมหากษัตริย์ปกครองแผ่นดินไทยอย่างต่อเนื่องมายาวนานกว่า 700 ปี ได้ปกครองประเทศและประชาชนชาวไทยให้มีเอกราช และอธิปไตย บำบัดทุกข์ บำรุงสุข อยู่ร่มเย็น เจริญรุ่งเรืองมาทุกวันนี้ด้วยพระบารมีของบูรพกษัตริย์ทุกพระองค์ที่แผ่ไพศาลปกเกล้าปกกระหม่อม (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2531, หน้า 15; ประมวล รุจนะเสี, 2548, หน้า 137) ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหิตลธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทร สยามินทราธิราชบรมนาถบพิตร ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ.2489 และทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามโบราณขัตติยราชประเพณี เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 ทรง เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ทรงครองราชสมบัติ นับเป็นระยะเวลาที่ยาวนานมาถึง 60 ปี ในปีพุทธศักราช 2549 ทรงเปี่ยมด้วยพระเมตตาคุณ พระปัญญาคุณ กอปรด้วยพระวิริยะ อุตสาหะ ทรงปกครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยามตลอดมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงรอบรู้ อย่างลึกซึ้งถึงองค์รวมแห่งวิชาการในทุกด้าน ดัง

จะเห็นได้จากการที่มหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ตลอดจนทั้งสถาบันองค์การในต่างประเทศ ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายปริญญาเกียรตินิยมศาสตราจารย์ วุฒิสถาปนาคุณวุฒิพิเศษพระเกียรติต่างๆ อันเนื่องมาจากพระอัจฉริยภาพของพระองค์ท่านในหลายสาขาวิชาที่พระองค์ท่านทรงสนพระทัยและใฝ่ศึกษาค้นคว้าให้เข้าพระทัยอย่างถ่องแท้และปฏิบัติ การทดลองวิจัยด้วยพระองค์เองจนได้ข้อสรุปเป็น หลักวิชา แนวคิด ทฤษฎีของศาสตร์ด้านต่างๆ (สมบัติ จำปาเงิน, 2541, หน้า 195) ทรงนำองค์ความรู้ด้านต่างๆ มาเป็นแนวทางในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่เหล่าพสกนิกรในทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งสะท้อนผ่านพระราชกรณียกิจที่ครอบคลุมสู่การพัฒนาทุกรูปแบบตั้งโครงการตามพระราชประสงค์ โครงการหลวง โครงการตามพระราชดำริ และโครงการในพระบรมราชานุเคราะห์ ทุกโครงการนั้นพระองค์ท่านมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะให้ผลของการพัฒนาเป็นประโยชน์ถึงมือประชาชนมากที่สุด (กรุงเทพมหานคร, 2540, หน้า 47-50; ธารรงค์ อุดมไพจิตรกุล, 2544, หน้า 25 - 26)

ตลอดระยะเวลาอันยาวนานถึง 60 ปี นับแต่ได้ทรงครองสิริราชสมบัติ แนวคิดและทฤษฎี การพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้นเกิดจาก พระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถในการที่ได้ ทรงคิดดัดแปลง ปรับปรุง แก้ไข พัฒนาดำเนิน โครงการต่างๆ โดยทำให้ง่าย มีความสอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมเป็นไปตามกฎแห่งธรรมชาติ ไม่ยึดติดตำรา มีระบบการบริหารจัดการ เป็นรูปแบบ

"การบริการเบ็ดเสร็จ" และวิธีการบริหาร มุ่งสู่ความสำเร็จด้วย "การสร้างความรู้รักสามัคคี และการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันทำ" เป็นวิถีแห่ง "การพัฒนาที่ยั่งยืน" (สำนักงาน กปร, 2540, หน้า 8-17) จึงได้เกิดเป็นแนวคิด หลักการ ทฤษฎีของพระองค์ท่าน อาทิ แก่งดิน ฝนหลวง เครื่องตกหมอก น้ำดีไล่น้ำเสีย การกรองน้ำเสียด้วยผักตบชวา กังหันน้ำชัยพัฒนา ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งประดิษฐ์เครื่องกลเติมอากาศเครื่องที่ 9 ของโลกที่ได้รับสิทธิบัตรในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์พระองค์แรกในประวัติศาสตร์ชาติไทยและเป็นครั้งแรกของโลก การบำบัดน้ำเสียด้วยการทำให้ตกตะกอน สารเร่งตกตะกอน การบริหารจัดการด้านน้ำท่วมแล้ง แก้มลิง การฟื้นฟูป่าไม้ การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก อนุรักษ์พัฒนาป่าชายเลน และป่าพรุ

จากการที่พระองค์ท่านได้ทรงตรากตรำเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมราษฎรตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วทุกหนทุกแห่งในประเทศนั้น ได้ทรงทอดพระเนตรและสอบถามพบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อปลูกข้าวและเกิดแรงดลพระราชหฤทัยอันเป็นแนวคิดที่มาแห่งพระราชดำริ "ทฤษฎีใหม่" ที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาในด้านต่างๆ เพื่อพสกนิกรชาวไทยทั้งปวงของพระองค์ นอกจากนั้นยังมีแนวคิด การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน "เส้นทางเกลือ" และแนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2539, หน้า 214-221; สำนักงาน กปร, 2540, หน้า 25, 42, 54, 76, 96, 100, 156, 226; สุธีร์ ชีระปัญญาพงศ์, 2540, หน้า 56-58) จะเห็นได้ว่าพระองค์ท่านทรงสนพระราชหฤทัยในการที่จะพัฒนาประเทศเพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากโครงการตามพระราชดำริต่างๆ มากกว่าสามพันโครงการ (เปรมติณสูลานนท์, 2542, บทนำ) แม้กระทั่งภาวะคับขันทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ "เศรษฐกิจพอเพียง"

เป็นปรัชญาตามแนวพระราชดำริที่ช่วยให้พสกนิกรได้ดำเนินวิถีชีวิตแบบพอมีพอกิน ช่วยให้ผ่อนคลายภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจของอาณาจักรสยามราชรัฐตั้ง ในปี พ.ศ. 2537 พระองค์ท่านได้มีพระราชดำรัส "ทฤษฎีใหม่" ที่เป็นรากฐานทางด้านการเกษตรแต่มีวิถี และหลักการอันเป็นพื้นฐานของกิจการงานทั้งปวงที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ มีความสัมพันธ์เกื้อกูลกัน เคลื่อนไหว ปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม มีดุลยภาพ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2541, หน้า 9, 21; ทิศนา ขัมมณี, 2543, หน้า 3) จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2549 สหประชาชาติได้ประกาศราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ที่ได้พระราชทานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่ประจักษ์แก่สายตา ชาวโลกจึงต่างกล่าวขานพระนามว่าพระมหากษัตริย์นักพัฒนา (สหประชาชาติ, UNDP, 2549, หน้า 1)

สำหรับการศึกษานั้นถือว่าเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศ พระองค์ได้ทรงจัดสร้างโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร และทรงเสียดสละพระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเสด็จพระราชดำเนินด้วยพระองค์เอง ในการพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาเพื่อไปเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ คิดรวมเป็นน้ำหนักแล้วประมาณ 220 ตัน (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2548, หน้า 38) แสดงถึงพระเจตจำนงของพระองค์ท่านที่ให้และมีความสำคัญของการศึกษา และยิ่งพระราชทานพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสแก่บุคคล สถาบัน องค์การภาครัฐและเอกชนต่างๆ ถึงความสำคัญของการศึกษา และการจัดการศึกษาโดยตลอด ดังนั้น หากได้วิเคราะห์พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสทางการศึกษาของพระองค์ แล้วจะสร้างความเข้าใจในปรัชญาการศึกษาของพระองค์และแนวทางพระราชดำริของการจัดการศึกษาตามหลักการ หรือวิธีการทางแนวคิด ปรัชญาการพัฒนา ปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงและหลักการหรือวิธีการของ
ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็น
อย่างไร จะทำให้ผู้เกี่ยวข้องระดับต่างๆ โดยเฉพาะ
ระดับปฏิบัติในสถานศึกษาได้ตระหนักถึงปณิธาน
และแนวทางวิธีการในการจัดการศึกษาตามรอย
พระยุคลบาท เข้าใจพระอัจฉริยภาพของพระองค์
ก่อให้เกิดแนวคิดและการปฏิบัติต่างๆ ของการ
จัดการศึกษาในยุคการปฏิรูปการศึกษาอันเป็น
ประโยชน์ต่อการศึกษาของชาติได้เป็นอย่างดียิ่ง
ในที่สุด

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
(Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิง
ประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ด้วยการ
วิเคราะห์เชิงสาระ (Content Analysis) เรียบเรียง
เนื้อเรื่องที่เป็นพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัส
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวกับการ
ศึกษาที่พระราชทานเนื่องในพิธีและโอกาสต่างๆ แก่
นักศึกษา นักการศึกษา สถาบันการศึกษา ส่วน
ราชการ ภาคเอกชน ตลอดจนบุคคลกลุ่มต่างๆ
ตั้งแต่ปี พ.ศ.2489 จนถึงปี พ.ศ.2549 รวมเป็นเวลา
60 ปี โดยอาศัยแนวคิดเชื่อมโยงกับปรัชญาการ
ศึกษา ปรัชญาการพัฒนา ปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง และแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ โดยมี
จุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษา
ตามแนว พระราชดำริที่เกี่ยวกับการศึกษาขอบเขต
ของการศึกษา มีหลักการจุดมุ่งหมายและวิธีการ
จัดการศึกษา และเพื่อวิเคราะห์วิธีการจัดการศึกษา
พอเพียงตามแนวพระราชดำริ

กรอบในการวิเคราะห์ ได้แก่ การอัญเชิญ
พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่
พระราชทานไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2489 ถึงปี พ.ศ.2549
โดยไม่สุ่มตัวอย่าง

การรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ครั้งนี้
เป็นการวิจัยเอกสารโดยศึกษาค้นคว้าจากข้อมูล
ปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ได้แก่ พระบรมราโชวาทและ
พระราชดำรัส เอกสาร หนังสือ และงานวิจัยต่างๆ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการ
วิเคราะห์เชิงสาระ เนื้อหา และตรวจสอบทบทวน
รายงานผลการวิเคราะห์โดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบ
ไปด้วยคณาจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์
ปรัชญา และด้านการบริหารการศึกษา

สรุปผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตอนที่ 1 ปรัชญาการศึกษาตามแนวพระราช ดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล- อดุลยเดชมหาราช

การศึกษาคือกระบวนการกิจกรรมสำคัญ
ของสังคมและของรัฐ เพื่อการพัฒนาบุคคลและ
ประชาชน เพื่อการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิต
ที่ดีขึ้น การศึกษาสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อ
เป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ การศึกษาเป็น
กระบวนการที่ต้องจัดให้สมบูรณ์ โดยการพัฒนา
บุคคลให้มีความรู้คู่คุณธรรม ด้วยการจัดการศึกษา
เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ด้วยการรับการฝึกอบรม
สั่งสอนให้เกิดความรู้จริง เรียนรู้ด้วยการคิด
พิจารณาไตร่ตรองใคร่ครวญกลับไปกลับมาจนเกิด
ความรู้แจ้งเห็นจริง ผูกฝนอบรมจนเกิดทักษะ
เชื่อมโยงเกิดเป็นความรู้ตลอด ทำให้รู้เท่าทัน
สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ด้วยการยึดมั่น
หลักของคุณธรรมประจำใจในการดำรงชีวิตและการ
ปฏิบัติงาน พัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีปัญญา
ขอบเขตของการศึกษา จึงเป็นบทบาทหน้าที่ของ
ทุกคน ทุกส่วนที่จะต้องจัดให้บุคคลและประชาชน
ได้เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา สอดคล้องกับสภาพ
ความต้องการของบุคคลและสังคมครอบคลุม
ทุกคน เวลา เรื่อง สภาพ ระบบ เพื่อเอื้อต่อการเข้า
ถึงการศึกษาอย่างไม่จำกัด ครอบคลุมทุกมิติต่างๆ

ในวิถีชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไม่มีขอบเขต เป็นการศึกษาตลอดชีวิตที่ไม่มีที่สิ้นสุด

การศึกษามีหลักการหรือจุดมุ่งหมายอะไร

การศึกษามีหลักการ หรือจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ความคิด เป็นพื้นฐานสำคัญของบุคคลและสังคม ที่จะพัฒนาองค์ความรู้เป็นพื้นฐานรองรับการพัฒนาที่สูงขึ้น การสร้างองค์ความรู้ความคิด จะต้องไม่แยกส่วน ต้องบูรณาการในความรู้ความคิดของวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพการณ์ การพัฒนาองค์ความรู้ ความคิดนั้นจะต้องให้ครอบคลุม 1) ความรู้วิชาการด้วยการเรียนรู้ หลักการทฤษฎี ทักษะปฏิบัติ ความรู้ในความคิดของเหตุผลไปสู่การปฏิบัติงานนั้น 2) ความรู้ปฏิบัติการมีทักษะในการทำงาน การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 3) ความรู้ในการรู้จักตนเอง ควบคุมตนเอง องค์ความรู้ความคิดใหม่ที่เกิดขึ้น ได้รับการสร้างสรรค์พัฒนาจะเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการพัฒนาตนเองและสังคมต่อไปในอนาคต

2. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นพื้นฐานที่จำเป็นของบุคคลเพื่อให้มีชีวิตที่เป็นสุข ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ด้วยการรู้จักการจัดการตนเอง สร้างความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี นำความรู้และทักษะไปพัฒนาส่งเสริมศักยภาพและสมรรถภาพของตนเองเพื่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพดี ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง เป็นการเตรียมความพร้อมให้บุคคลมีความมั่นใจ ค้นพบตนเองได้ มีวิธีดำเนินชีวิตที่เหมาะสมแก่สภาพและฐานะความแตกต่างของแต่ละบุคคลอย่างเพียงพอ และเตรียมความพร้อมปัจจัยด้านความรู้ ความคิด

คุณธรรมจริยธรรมและคุณสมบัติที่เป็นทักษะที่สำคัญ และจำเป็นในการดำรงชีวิตอันเป็นพื้นฐานนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมตามศักยภาพของตนในอนาคต

4. เพื่อพัฒนาสมรรถภาพเป็นการเสริมสร้างความสามารถของบุคคลโดยการนำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่เป็นศักยภาพมีอยู่ในตัวบุคคลให้รู้จักประยุกต์ บูรณาการ ความรู้ ความคิด ทฤษฎี แนวปฏิบัติต่างๆ ตลอดจนทักษะ โดยใช้ความสามารถของตนที่มีอยู่และได้รับการพัฒนานำมาสู่การปฏิบัติบนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรมที่สอดคล้องเหมาะสม เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

5. เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการเสริมสร้างหล่อหลอม วางรูปแบบให้บุคคล ได้มีความรู้ ความคิด ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีและเหมาะสม มีเหตุผลเชิงจริยธรรม คัดเลือกแยกปฏิบัติเพื่อแสดงออกทางพฤติกรรมในการควบคุมตนเองและปรับตัวได้ เป็นคุณสมบัติของบุคคลที่ได้รับการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ได้แก่ การรู้จักผิดชอบชั่วดี ละอายความชั่ว เกรงกลัวต่อบาป มีความซื่อสัตย์ สุจริตทั้งกาย วาจา ใจ มีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีอุปการคุณและแผ่นดิน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น มีความตั้งใจปรารถนาดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความขยันหมั่นเพียร ประกอบกิจการงานด้วยความจริงจังจริงจังอย่างต่อเนื่อง

วิธีหรือแนวทางการจัดการศึกษาเป็นอย่างไร

การจัดการศึกษามีวิธีหรือแนวทางดังนี้

1. การจัดการศึกษาด้วยการส่งเสริมการแก้ปัญหาและการแสวงหาข้อเท็จจริง เนื่องด้วยในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานต่างๆ นั้น บุคคลจะต้องเผชิญปัญหาต่างๆ ซึ่งจะมีเหตุเป็นปัจจัย

ให้เกิดผลต่อเนื่องตามมา การแสวงหาข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุและผลของปัญหาจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ รู้หลักการวิเคราะห์และหาแนวทางการแก้ปัญหาด้วยการใช้ปัญญา การจัดการศึกษาด้วยการส่งเสริม การฝึกทักษะ กระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบด้วย หลักการความรู้ หลักเหตุผล ข้อเท็จจริงและหลักธรรม จะทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ข้อเท็จจริงอย่างมีเหตุผล มีระบบวิธีคิดที่สามารถนำมาปฏิบัติในการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ทั้งในการดำรงชีวิต เพื่อความสุข และการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพที่จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในที่สุด

2. การจัดการศึกษาด้วยการส่งเสริมการบูรณาการองค์ความรู้ เนื่องด้วยความรู้ต่างๆ จะเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปตามสภาวะการณ์ของโลก มีองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้น แต่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ในพื้นฐานของความรู้เดิม การที่บุคคลจะนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์เพื่อส่วนตัวหรือโดยรวมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น บุคคลต้องรู้จักบูรณาการองค์ความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน การจัดการศึกษาด้วยการส่งเสริมการบูรณาการองค์ความรู้ด้วยการให้บุคคลได้ฝึกฝนอบรม การคิดวิเคราะห์ อธิบายความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงของสรรพสิ่งต่างๆ ทำให้รู้จักการแสวงหาความรู้ข้อมูล จัดระบบหมวดหมู่ความสำคัญเป็นองค์ความรู้ที่หลากหลาย เป็นสหวิทยาการบูรณาการ แล้วเลือกนำมาประกอบกันใช้อย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของคุณธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ บังเกิดผลและประโยชน์ร่วมกันทั้งส่วนตนและโดยรวม

3. การจัดการศึกษาด้วยการส่งเสริมการประยุกต์สู่การปฏิบัติ เนื่องด้วยบุคคลเป็นผู้ที่มีความรู้ เป็นคนฉลาดมีปัญหา และเป็นผู้ที่มีความสามารถจะมีแต่ความรู้ทฤษฎีอย่างเดียวไม่ได้ การดำรงชีวิตหรือปฏิบัติงาน จะต้องมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานต่างๆ ได้ดี ด้วยการจัด

การศึกษาด้วยการส่งเสริมการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีทั้งเก่าและใหม่ ด้วยการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลายแล้ว จัดกิจกรรมให้ได้ฝึกคิดพิจารณาเรียนรู้ด้วยตนเอง หาเหตุผลความเหมาะสมแล้วฝึกฝนทำการปฏิบัติทดลอง เพื่อพิจารณาเลือกแนวทางที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

เนื่องด้วยการดำรงชีวิตหรือการปฏิบัติงานของบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องเป็นคนรอบรู้มีความคิดสร้างสรรค์ เลือกแนวปฏิบัติที่ถูกต้องมีทักษะ ดัดแปลงทฤษฎีได้เหมาะสม การจัดการศึกษาด้วยการส่งเสริมฝึกฝนทักษะการปฏิบัติจริงจะทำให้บุคคลมีประสบการณ์ ความชำนาญ มีความเชื่อมั่น รู้จริง ลึกซึ้งเชื่อมโยง เป็นความสามารถพิเศษที่จะเลือกไปชี้แนะ หรือเป็นทักษะการทำงานเป็นระบบที่เหมาะสมเพื่อปฏิบัติให้เกิดผลมากที่สุด

4. การจัดการศึกษาด้วยการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เนื่องด้วยบุคคลจะมีชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข ไม่เป็นภาระต่อสังคม สร้างสรรค์เศรษฐกิจ เสริมสร้างความเจริญมั่นคงของชาติบ้านเมืองได้ การจัดการศึกษาต้องเสริมสร้างคุณสมบัติของบุคคลให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญเกิดขึ้นด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจให้เจตคติที่ดี และฝึกฝนการให้เป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรม เกี่ยวกับความรู้ผิดชอบ ละอาย ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญู ไม่เห็นแก่ตัว มีความจริงใจ เอื้อเฟื้อต่อกัน และประการที่สำคัญคือความขยันหมั่นเพียร คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็นคุณธรรมเหล่านี้ เป็นองค์ประกอบของการศึกษาที่สำคัญและจำเป็นยิ่ง เป็นการศึกษาที่สมบูรณ์ สร้างคนให้เต็มคนและก่อให้เกิดความสุขแก่ตนเอง พัฒนาสังคมประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองในที่สุด

ตอนที่ 2 วิธีหรือแนวทางการจัดการศึกษา พอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

การจัดการศึกษาพอเพียงตามแนว
พระราชดำรินั้นวิเคราะห์ โดยอาศัยความเชื่อมโยง
ปรัชญาการพัฒนา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
และพระราชดำริทฤษฎีใหม่ สรุปได้ว่าการจัดการ
ศึกษาพอเพียงมีวิธีหรือแนวทางดังนี้

1. การส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้
ความคิด มีปัญญา มีวิธีคิด รู้จริง รู้แจ้ง รู้ตลอด
รู้เท่าทัน ตามเหตุผลความเป็นจริง รู้จักการคิด
วิเคราะห์ บูรณาการองค์ความรู้ ค้นพบทางเลือก
เพื่อประยุกต์สู่การปฏิบัติ เกิดทักษะนำไปสู่การ
ดำรงชีวิตที่เหมาะสม

2. การส่งเสริมให้บุคคลมีคุณธรรม
จริยธรรม มีความรู้ความเข้าใจในคุณธรรม ค่านิยม
ที่ดีงาม มีเจตคติที่ดี มีทักษะในการคิดอย่างมี
เหตุผล เชิงคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ ดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานความซื่อสัตย์
สุจริต จริงใจ มีวินัย มีความอดทน อดกลั้น อดออม
มีความขยันหมั่นเพียร เสียสละประโยชน์ส่วนตน
เพื่อส่วนรวม

3. การส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ความ
เข้าใจ และทักษะในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ
พึ่งตนเองได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สอดคล้อง
กับสภาพของสังคม ยุคสมัย และศีลธรรมที่ดีงาม

การจัดการศึกษาตามแนวทางดังกล่าว
นี้เป็นการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์ เกิดความสมดุล
มีความพอเหมาะพอเพียง พึ่งพิงอิงกันของบุคคล
สร้างสังคมและเศรษฐกิจฐานความรู้กับคุณธรรม
พัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สำหรับบทบาทของ
ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาพอเพียงที่เกี่ยวข้อง
กับผู้เรียนมากที่สุดนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์พระบรม

ราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรง
พระราชทานแนวพระราชดำริไว้ สรุปได้ดังนี้

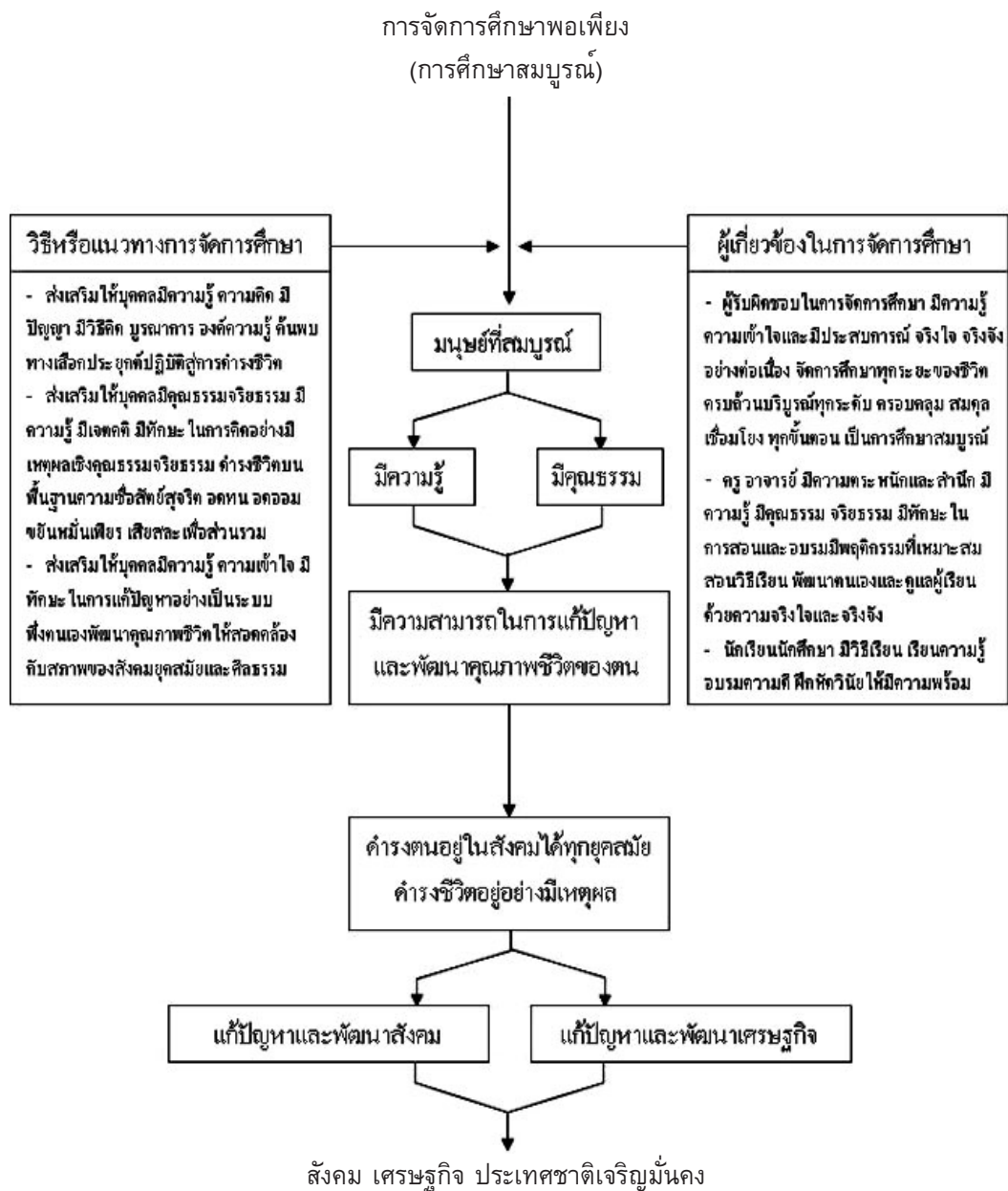
1. ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา
จะต้องถือว่าเป็นบทบาทภาระหน้าที่ที่มีเกียรติของ
ทุกคนต้องจัดการศึกษาทุกระยะของชีวิต และการ
ทำงานอย่างไม่มีที่สิ้นสุด จะต้องมีความรู้ความ
เข้าใจ และประสบการณ์ในการจัดการศึกษาอย่าง
แท้จริงทั้งหลักการ และวิธีการในการจัดการศึกษา
ให้ครอบคลุม มีความสมดุล เชื่อมโยง พึ่งพิงอิงกัน
ทุกด้าน มีความตระหนัก จริงใจ จริงจัง ดำเนินการ
อย่างต่อเนื่อง ครบถ้วนบริบูรณ์ทุกระดับ ทุกขั้นตอน
ของการศึกษาเป็นการศึกษาที่สมบูรณ์

2. ครู อาจารย์ ผู้ปฏิบัติภารกิจงานทาง
การศึกษาจะต้องมีความตระหนักและสำนึกใน
บทบาทหน้าที่ มีคุณสมบัติที่ดี มีความรู้ทาง
การศึกษาที่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐาน มี
พฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดี มีจิตเมตตา ตั้งมั่น
อยู่บนความซื่อสัตย์ จริงใจ วางใจเป็นกลาง พัฒนา
ตนเองเพื่อความเจริญ มีทักษะในการสอน การให้
ความรู้ การอบรมฝึกจิตใจ และในการจัดกิจกรรม
ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในทุกด้าน
ด้วยการสอนวิธีการเรียนให้ผู้เรียนใช้หลักการของ
ประชาธิปไตย ทั้งเสรีภาพ ความเสมอภาคและ
ภราดรภาพ พร้อมทั้งหลักจิตวิทยาพัฒนาการใน
การกำกับดูแลผู้เรียนด้วยความจริงใจและจริงจัง

3. นักเรียน นักศึกษาจะต้องเรียนความรู้
อบรมความดี ฝึกหัดวินัยให้มีความพร้อม ด้วยวิธี
การเรียนรู้ตามความรู้ ความคิดของบุคคล และจาก
แหล่งเรียนรู้โดยรวมแล้ว เรียนรู้ด้วยการคิดวิเคราะห์
หาเหตุผล เกิดวิธีคิด พบทางเลือกที่เหมาะสมใน
การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและเรียนรู้ด้วยการ
ปฏิบัติ เกิดความเชี่ยวชาญ มีทักษะสามารถนำไป
สู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

การจัดการศึกษาพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เป็นการจัดการศึกษาสมบูรณ์เพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีความรู้คู่คุณธรรมสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เกิดความสมดุล มีความพอเพียง พึ่งพิงอิงกันในการสร้างสังคม และเศรษฐกิจ ฐานความรู้เป็นสังคมที่มีความพอเพียงในด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลัก มีวิธีหรือแนวทางการจัดการศึกษาพอเพียง ด้วยการส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความคิด มีปัญญา มีวิถีคิด บูรณาการ องค์ความรู้ ค้นพบทางเลือก ประยุกต์ ปฏิบัติสู่การดำรงชีวิต ส่งเสริมให้บุคคลมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ มีเจตคติ มีทักษะในการคิด อย่างมีเหตุผลเชิงคุณธรรมจริยธรรม ดำรงชีวิต บนพื้นฐานความซื่อสัตย์สุจริต อดทน อดออม ขยันหมั่นเพียร เสียสละ เพื่อส่วนรวม และด้วยการส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ พึ่งตนเอง พัฒนา

คุณภาพชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมยุคสมัยและศีลธรรม อาศัยบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เพื่อบรรลุหลักการหรือจุดมุ่งหมายประกอบด้วย ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ จริใจ จริงจัง อย่างต่อเนื่อง จัดการศึกษาทุกระยะของชีวิตครบถ้วนบริบูรณ์ทุกระดับ ครอบคลุม สมดุล เชื่อมโยงทุกขั้นตอน เป็นการศึกษาสมบูรณ์ สำหรับครู อาจารย์ต้องมีความตระหนักและสำนึก มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะในการสอนและอบรม มีพฤติกรรมที่เหมาะสม สอนวิธีเรียนพัฒนาตนเองและดูแลผู้เรียนด้วยความจริงใจและจริงจัง และนักเรียนนักศึกษา มีวิธีเรียน เรียนความรู้ อบรมความดี ผูกพันวินัย ให้มีความพร้อม การจัดการศึกษาพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ปรากฏดังแผนภูมิตามภาพประกอบ 1 ดังนี้

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิแนวพระราชดำริการจัดการศึกษาพอเพียง
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเฉพาะบางส่วนตามวิธีหรือแนวทาง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาในสถานศึกษาดังนี้

1. วิธีหรือแนวทางการจัดการศึกษา

1.1 การส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความคิด มีปัญญา มีวิธีคิด บูรณาการ องค์ความรู้ ค้นพบทางเลือกประยุกต์ ปฏิบัติสู่การดำรงชีวิต ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักวิธีเรียนด้วยการสอนวิธีเรียนตามหลักหัวใจนักปราชญ์ สุ จิ ปุ ลิ เป็นการพัฒนาทักษะ การฟัง การอ่าน การคิด การถาม การเขียน เพื่อก่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการอ่าน เขียนสื่อความหมาย การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ เป็นผู้ที่มีเหตุผลมีวิธีคิด เกิดปัญญา ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่าน การค้นคว้า แสวงหาข้อมูลหลากหลายรูปแบบและสาระ จัดระบบข้อมูลหาความสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการสังเคราะห์เป็นความรู้ เป็นคนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ส่งเสริม เพิ่มศักยภาพให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ให้ครอบคลุมสอดคล้องกับศักยภาพและหน้าที่ของสมองผู้เรียน เพื่อการค้นพบสมรรถภาพของตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการบูรณาการองค์ความรู้ในลักษณะการเรียนการสอนแบบสหวิทยาการ เพื่อสร้างทักษะในการประยุกต์นำไปสู่การปฏิบัติได้สอดคล้องกับสภาพการดำรงชีวิต และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะด้วยกิจกรรมและการปฏิบัติทดลองจริง เพื่อให้เกิดทักษะและค้นพบด้วยตนเอง เป็นแนวทางเลือกเพื่อการประยุกต์สู่การปฏิบัติในการดำรงชีวิตแบบพึ่งตนเอง

1.2 การส่งเสริมให้บุคคลมีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ มีเจตคติ มีทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ดำรงชีวิตบนพื้นฐาน ความซื่อสัตย์ สุจริต อดทน อดออม ขยัน หมั่นเพียร เสียสละ เพื่อส่วนรวม ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้วยการมุ่งปลูก ปลูกจิตสำนึกของผู้เรียนในด้านคุณธรรมจริยธรรม เพราะเมื่อเกิดจิตสำนึกแล้ว จะมีเจตคติที่ดี นำไปสู่การเลือกปฏิบัติที่เหมาะสม บูรณาการผสมผสาน หลักคุณธรรมจริยธรรม ในเนื้อหาสาระ การเรียนทุกรายวิชา เน้นความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีวินัย มีความรับผิดชอบ เพื่อส่งเสริมผู้เรียน ให้มีความรู้คู่กับคุณธรรม ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับถูกผิด ควรไม่ควร เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงคุณธรรม จริยธรรม สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ปรับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน และการปฏิบัติที่เป็นตัวแบบที่ดีเหมาะสม เพื่อการกล่อมเกลา บ่มเพาะคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการพัฒนาส่งเสริม ยกย่อง คนดี มีคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง สร้างค่านิยม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ นำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงใจต่อเนื่อง และครบวงจร เพราะการจัดกิจกรรมใดๆ ที่เป็นสปีดไลท์แห่งการต่างๆ นอกจากจะได้ประโยชน์น้อย ยังเป็นการปลูกฝังค่านิยมในการทำงานที่มุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์มากกว่าการเอาจริงเอาจัง

1.3 การส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ พึ่งตนเอง พัฒนาคุณภาพชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม ยุคสมัย และศีลธรรม ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักของเหตุผล เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการตามหลักอริยสัจสี่ หรือกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในหลักของเหตุเป็นปัจจัยก่อให้เกิดผลตามหลักของธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและพึ่งตนเองได้ และจัด

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนด้วย การให้ผู้เรียนได้รู้จักการมีส่วนร่วม ทำงานเป็นทีม เพื่อการปรับตัว พัฒนาตนเองให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้เข้ากับสภาพของสังคมยุคสมัยบนพื้นฐานของควมมีคุณธรรมจริยธรรม

2. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

2.1 ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่างๆ ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายทางการศึกษาและหรือนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อบรรลุตามหลักการหรือจุดมุ่งหมายตามวิธีหรือแนวทางในการจัดการศึกษาพอเพียง เป็นการศึกษาที่สมบูรณ์ควรปฏิบัติดังต่อไปนี้ ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในทุกระดับจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในทางการศึกษาด้านความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษา การสอนมนุษยสัมพันธ์ เทคนิคในการจัดการศึกษา และมีความจริงจัง จริงใจ ดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้ครบวงจรในการจัดกิจกรรมตามโครงการแผนงานทางการศึกษา จะต้องกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ เชื่อมโยงสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อกำหนดนโยบายและดำเนินการอย่างจริงจัง จริงใจ ในการปลูกฝังพัฒนาส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ค่านิยมอันพึงประสงค์ของคนในชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน จะต้องจัดการศึกษา พัฒนา ส่งเสริมการศึกษาทุกระดับอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะการศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษานอกระบบบนพื้นฐานที่ไม่ส่งเสริมเพื่อการเพิ่มและปรับปรุงการศึกษาประการเดียว แต่ต้องการพัฒนาจากกลุ่มสนใจกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มการผลิตที่เป็นฐานผลิตภาคพื้นบ้านของประชาชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาและพึ่งพาตนเองได้ และผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในทุกระดับจะต้องเอาใจใส่ดูแล ให้ความช่วยเหลือ สถานศึกษากำหนดจุดเน้น การพัฒนา

ส่งเสริม ระบบการดูแลนักเรียน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างสังคมฐานความรู้ให้เข้มแข็งเป็นฐานที่มั่นคงในการพัฒนาเศรษฐกิจต่อไปในอนาคต

2.2 ครู อาจารย์ ผู้ปฏิบัติงาน

ผู้มีหน้าที่ปฏิบัติทางการศึกษา อันประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูอาจารย์ในสถานศึกษาต่างๆ มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงที่จะนำวิธีหรือแนวทางในการจัดการศึกษาพอเพียง หรือการศึกษาที่สมบูรณ์สู่การปฏิบัติก่อให้เกิดการพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ควรปฏิบัติดังต่อไปนี้ ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาในระดับปฏิบัติการทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครู อาจารย์ จะต้องกำหนดนโยบายหลักร่วมกันในการปลูกฝัง ส่งเสริม พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และต้องปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม เป็นตัวแบบที่ดีในสถานศึกษา และสังคม จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาอย่างผู้มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อผู้เรียน ลดกิจกรรมลักษณะที่จัดขึ้นเฉพาะเพื่อการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมที่สนับสนุน ล่อแหลมเสี่ยงต่อการพนันและกิจกรรมจากความช่วยเหลือของภาคเอกชนที่กำหนดนักเรียนเป็นกลุ่มเป้าหมายทางการตลาด โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะ เห็นชอบกำกับติดตาม ควรดำเนินการเป็นจุดเน้นเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาเป็นหลัก ผู้บริหารสถานศึกษาและครู อาจารย์ จะต้องติดต่อกับผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ และร่วมแก้ปัญหาของผู้เรียนโดยตรงด้วยตนเอง ครู อาจารย์ จะต้องสอนวิธีเรียนให้ผู้เรียนในแต่ละสาระความรู้ นั้นๆ เพื่อผู้เรียนจะได้มีวิธีการเรียนที่เหมาะสม ปรับพัฒนาให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของตนเอง ครู อาจารย์ ควรจัดการเรียนการสอนด้วยการสอนที่เน้นกระบวนการส่งเสริม

พัฒนาทักษะ สอนให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้คิด สอนวิธีการคิด และสอนเกี่ยวกับการคิด ครู อาจารย์ ควรจัดการอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ ให้กับผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการอบรมคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม คุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างจริงจัง จริงใจ ต่อเนื่อง ด้วยความอดทนเพราะ การอบรมความดีไม่มีทางลัดต้องใช้เวลา และครู อาจารย์ ควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้การบูรณาการ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหา เป็น เพื่อเป็นทักษะในการดำรงชีวิตของผู้เรียนในอนาคต

2.3 นักเรียน นักศึกษา

ผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในกระบวนการจัดการศึกษาที่จะได้รับการพัฒนา เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดำรงตนอยู่ในสังคมได้ทุกยุคสมัย และดำรงชีวิตอยู่อย่างมีเหตุผล ควรปฏิบัติดังต่อไปนี้ นักเรียน นักศึกษาต้องมียุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ดีเหมาะสม และปรับเปลี่ยนจากการเสนอแนะของครู อาจารย์ให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของผู้เรียน มีความตั้งใจ มุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียรในการหลีกเลี่ยงอบายมุข การคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม การใช้สารเสพติด การเที่ยวกลางคืน การเข้าไปในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม ต้องมีความสนใจในการเรียน มีคุณธรรมประจำใจ มีวินัยในตนเอง มีเหตุผล รู้จักพิจารณาสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สามารถวิเคราะห์ระหว่าง "ความอยากกับความต้องการ" "ความต้องการกับความจำเป็น" และ "ความจำเป็นกับความสำคัญ" ได้ มีความมานะ อดทน รู้จักนำเอาปัญหาอุปสรรคของชีวิตตนเองมาเป็นโอกาส และนักเรียน นักศึกษา ต้องมีความเชื่อมั่นว่าเราสามารถทำได้เช่นเดียวกับผู้อื่น

2.4 ผู้ปกครอง ครอบครัว สังคม

เป็นสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาพอเพียงเป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วยมีอิสระปราศจากการกำกับ ควบคุม ส่งผลต่อเด็ก และเยาวชนโดยตรง ควรปฏิบัติดังต่อไปนี้ ผู้ปกครองของผู้เรียนต้องเปลี่ยนค่านิยมในความเชื่อที่พึงพึงรั้อย่างเดียว เพราะคิดว่าสถานศึกษาจะเป็นที่อบรมสั่งสอนให้บุตรหลานเป็นคนดี หรือคิดว่าเป็นสถานที่เลี้ยงลูกอีกแห่งหนึ่งในระหว่างไปทำมาหากิน โดยปราศจากการดูแลเอาใจใส่ที่แท้จริง พึงเปลี่ยนค่านิยมความเชื่อด้วยเหตุผลความเป็นจริงที่ว่า "โรงเรียนมีหน้าที่ทำให้คนเป็นคนดี แต่ความสามารถของโรงเรียนไม่สามารถทำให้คนเป็นคนดีได้ทุกคน" "บุตรหลานอยู่กับครอบครัวและสังคมวันละ 16 ชั่วโมง อยู่กับโรงเรียน 8 ชั่วโมง" ดังนั้น ครอบครัวและสังคม เป็นสถานที่ขัดเกลาเด็กและเยาวชนได้ดีที่สุด

การเลี้ยงดูเด็กและเยาวชน ควรจะเลี้ยงดูด้วยความรัก ความอบอุ่น ต้องหมั่นกระทำและไม่ต้องลงทุน อย่าทดแทนความขาดด้วยเงิน หรือวัตถุสิ่งของ ต้องทดแทนด้วยความรัก ความเอาใจใส่ เอื้ออาทรอย่างจริงใจ และยอมรับว่าเขาและเราคือคนเดียวกัน อย่าแบ่งแยกสังคมที่เป็นสภาพแวดล้อมผู้เรียน ควรจะมีความรับผิดชอบทั้งผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงหรือผู้ที่อยู่ร่วมในสังคม ต้องพึงระลึกเสมอว่าเด็กและเยาวชนในวันนี้ คือผู้ที่สร้างความสุข ความเจริญและความทุกข์ ความเสื่อมให้แก่ตัวเราและสังคมในอนาคตอย่างแน่นอน จึงไม่ควรจะทำลายหรือทำร้ายด้วยการมอมเมาและเอาประโยชน์จากเด็กและเยาวชน การดำเนินธุรกิจ ควรจะมีคุณธรรม ไม่มุ่งหวังทางการตลาดด้วยการเอาเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมาย สร้างความเข้าใจผิดความคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริง ทำให้ลุ่มหลง ไขว้เขวเป็นกระแสสังคมทางธุรกิจ เกิดค่านิยมที่ผิด สร้างนิสัยที่เป็นพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ มุ่งวัตถุนิยม สังคมและรัฐควรจะต้องมี

มาตรการที่เข้มงวดต่อการดำเนินธุรกิจ การกระทำที่มุ่งประโยชน์มอมเมาเด็กและเยาวชน ตลอดจนทั้งการดำเนินกิจกรรมที่เป็นแหล่งมั่วสุม ด้วยการแก้ปัญหาอย่างจริงจังและจริงจัง มิฉะนั้นนโยบายในระดับปฏิบัติ ไม่สามารถบรรลุตามความต้องการได้ สังคมก็จะเป็นสังคมแห่งการแข่งขัน พัฒนาด้านเศรษฐกิจ ขาดความสมดุลและในที่สุดสังคมขาดคุณธรรมจริยธรรมจะล่มสลายในที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อ ศิลปิน และวงการบันเทิง เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่วงการศึกษายอมรับว่า มีอิทธิพลมากที่สุดในการสร้างกระแสและนำไปสู่การพัฒนาเป็นวัฒนธรรมทางสังคมได้ ควรจะลดการสร้างกระแสนิยมอันไม่เหมาะสม เช่น การแต่งกาย พฤติกรรมการสัก และการเจาะตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย และปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว ความรับผิดชอบ การใช้สารเสพติด ด้วยการช่วยรับบทบาทเป็นต้นแบบที่ดีให้เด็กและเยาวชนได้ มีจิตสำนึกและเจตคติด้านคุณธรรมให้มากยิ่งขึ้นอย่างจริงจัง

2.5 รัฐ

ช่วงระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาตามสังคมโลก และเราไม่สามารถกำหนดและกำกับฐานะและบทบาทบนเวทีโลกได้ เราไม่ควรตาม แต่ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานที่แท้จริงของเรา บ่มเพาะเยาวชนให้เข้มแข็งตามศักยภาพของเราที่ต้องจริงจังและมุ่งมั่นที่สุด การนำหลักการจัดการศึกษาพอเพียงตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชชมหาราช ควรนำมาพิจารณาจัดการศึกษาในช่วงรอบ 12 ปี ของการศึกษาอย่างจริงจัง ดังนี้ โดยจะต้องมีพื้นฐานทางความคิดร่วมกันว่า การศึกษาเป็นพื้นฐานของชีวิตที่แท้จริง การ

ปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ เป็นผลพลอยได้จากการศึกษา ต้องเอาการศึกษาเป็นหลัก จัดการศึกษาให้สมดุลด้วยการเน้นด้านคุณธรรม จริยธรรมเป็นพื้นฐาน จัดการศึกษาในทุกระดับให้สอดคล้องกับการพัฒนาการของบุคคลด้วยการใช้หลักสูตรที่กว้างตอบสนองผู้เรียนในแต่ละระดับ ด้วยการมีความสุข (Fun) แสวงหาค้นพบทางเลือกของชีวิต รู้จักและเข้าใจตัวตน (Find) มุ่งเน้นพัฒนาความเป็นเลิศตามศักยภาพ และความสามารถของตน (Focus) จัดการศึกษาให้ครอบคลุมและเพียงพอทั้งในด้านเศรษฐกิจ โอกาส ความเชื่อ กลุ่มระดับระบบของสังคม และการพัฒนา การอ่าน แสวงหาข้อมูล ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สอนวิธีคิดอย่างเป็นระบบแก่เด็กและเยาวชน เพื่อการพึ่งตนเอง พัฒนาส่งเสริมการเรียนรู้จากชีวิตจริง การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ค้นพบและมีสายกลาง เป็นแนวทางเลือกที่เหมาะสม ควรคำนึงว่าเราไม่ควรยอมกับการสูญเสียวัฒนธรรม และทรัพยากรเพื่อให้ได้มาซึ่งความเจริญทางเศรษฐกิจและวัตถุนิยมแล้ว ล่มสลายความสุขตามวัฒนธรรม และธรรมชาติ เลื่อนไหลตามกระแสที่ถูกชี้นำเป็นผู้ตามอย่างไม่มีโอกาสพบบทบาททางเลือกที่เหมาะสมสำหรับเยาวชน การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปปฏิบัติใช้ในทางการศึกษาเป็นการศึกษาพอเพียงต้องมีปัจจัยหลัก 3 ประการ ประกอบด้วย ทำอะไรด้วยเหตุผล ทำพอประมาณ สร้างภูมิคุ้มกันอยู่ตลอดเวลา ส่วนการปฏิบัติงานในทางการศึกษาควรรู้จักทางสายกลาง มีความพอดีในด้านต่างๆ ที่ประกอบด้วย ด้านจิตใจของตนเอง ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และด้านเทคโนโลยี

บรรณานุกรม

- กนก วงษ์ตระหง่าน. (2531). แนวพระราชดำริด้านการเมืองการปกครองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรุงเทพมหานคร. (2540). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนากรุงเทพมหานครตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์อัมรินทร์พรินต์ติ้ง.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2541). ทฤษฎีใหม่: มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์สุชมและบุตร.
- ทิตินา แคมมณี. (2543). "การปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เด็กด้วยกิจกรรมการสอนตามหลักการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย" วารสารวิชาการ : 3 (มีนาคม) , 2 - 20.
- ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล. (2543). เศรษฐศาสตร์การศึกษา: สำหรับผู้บริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : มปป.
- ประมวล รุจนเสรี. (2548). พระราชอำนาจ. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์สุเมธ รุจนเสรี.
- เปรม ติณสูลานนท์. (2542). "ความนำ" ทฤษฎีใหม่ในหลวงชีวิตที่พอเพียง. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน.
- สมบัติ จำปาเงิน. (2541). รัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์เอกพิมพ์ไทย.
- สหประชาชาติ. (2549). ประกาศราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติ. กรุงเทพฯ ฯ : มปป.
- สุธีร์ วีระปัญญาพงศ์. (2540). พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2548). หลักธรรมหลักทำตามรอยพระยุคลบาท. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์ด้านสุทธาการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2540). แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์ 21 เซ็นจูรี่.
- สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2539). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ. กรุงเทพฯ ฯ : มปป.